

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป็นที่ทราบกันว่าปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติได้เพิ่มความรุนแรงมากขึ้นทุกขณะ สาเหตุสำคัญประการหนึ่งมาจากการเร่งการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้ไม่คำนึงถึงผลกระทบในภาพรวมอย่างแท้จริง และเป็นไปโดยขาดการวางแผนจัดการด้านต่างๆ อย่างพอเหมาะพอควรเป็นผลให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งมีอยู่จำกัดอย่างฟุ่มเฟือย และเกินความสามารถที่ทรัพยากรจะฟื้นฟูตัวเองได้ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติจึงเกิดขึ้นตามมา ในส่วนทรัพยากรน้ำก็เช่นกันพบว่าการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่ขาดการบูรณาการ การจัดการแบบแยกส่วน เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา แนวคิดการจัดการน้ำแบบบูรณาการ จะสามารถนำมาซึ่งประโยชน์สูงสุด คือความสมดุลและยั่งยืนของทรัพยากรน้ำ ซึ่งจะทำให้การพัฒนาทางเศรษฐกิจ และความเป็นอยู่ที่ดีของสังคมดีขึ้น โดยไม่ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของระบบนิเวศที่สำคัญ อันถือได้ว่าเป็นรูปแบบของการจัดการทรัพยากรน้ำที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตามการนำแนวคิดการจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการไปใช้เกิดขึ้นอย่างหลากหลายรูปแบบ และเกิดข้อวิพากษ์วิจารณ์ด้านความรู้ที่ยังคงสับสน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความซับซ้อนของการจัดการทรัพยากรน้ำดังกล่าว

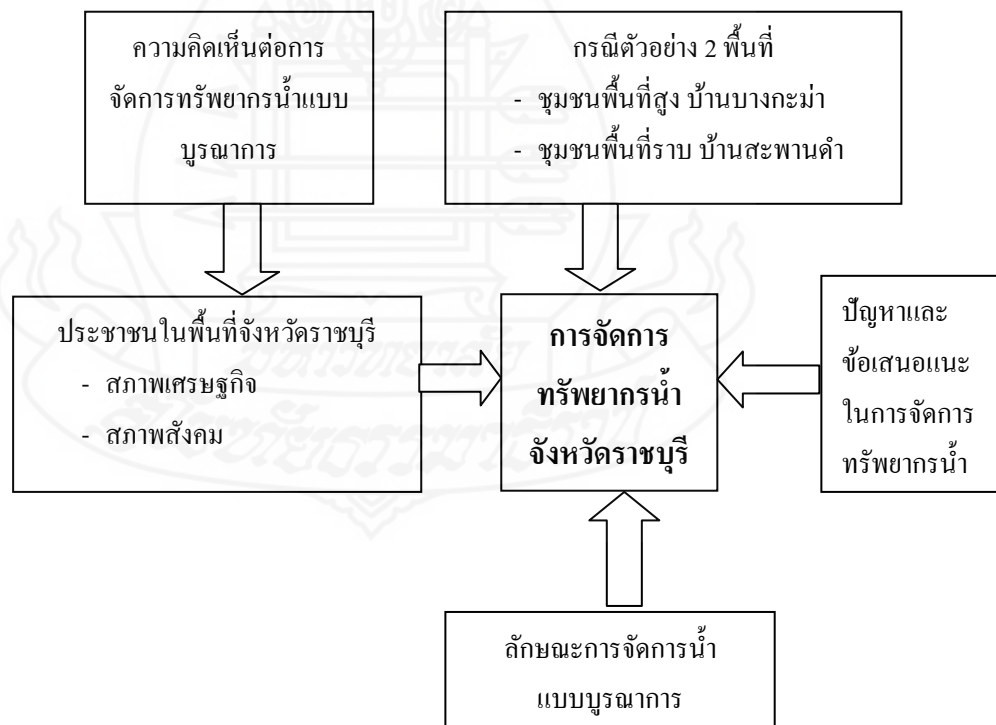
ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ จึงมีขึ้นเพื่อศึกษาแนวทางการจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยคัดเลือกพื้นที่จังหวัดราชบุรีเป็นกรณีศึกษา ซึ่งจังหวัดราชบุรีอยู่ในลุ่มน้ำภาคตะวันตก มีพื้นที่ทั้งที่สูงและที่ราบ และยังมีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ ที่มีประเด็นปัญหาหลายประเด็น ทั้งอุทกภัย ภาวะขาดแคลนน้ำ น้ำเสีย การช่วงชิงการใช้น้ำของชุมชน และปัญหาการจัดการน้ำ จึงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมในการศึกษาวิจัยการจัดการน้ำแบบบูรณาการเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการทรัพยากรน้ำต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคม ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดราชบุรี
- 2.2 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ
- 2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ
- 2.4 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบกรณีตัวอย่างชุมชนในการจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการในพื้นที่สูงและพื้นที่ราบ
- 2.5 เพื่อศึกษาลักษณะการจัดการน้ำแบบบูรณาการ

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การดำเนินการศึกษาวิจัยการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ: กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดราชบุรี มีกรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตการวิจัย

4.1 ขอบเขตเชิงพื้นที่

ศึกษาการจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่จังหวัดราชบุรี และในพื้นที่กรณีศึกษา 2 พื้นที่ คือ ชุมชนพื้นที่สูง ได้แก่ บ้านบางกะมา ต.บ้านบึง อ.บ้านคา และชุมชนพื้นที่ราบ ได้แก่ บ้านสะพานดำ ต.วัดแก้ว อ.บางแพ

4.2 ขอบเขตเชิงเนื้อหา

ศึกษาการจัดการทรัพยากรน้ำในประเด็นต่างๆ ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ สังคม และความคิดเห็นต่อการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชน ปัญหา ข้อเสนอแนะการจัดการทรัพยากรน้ำ แบบบูรณาการ ลักษณะการจัดการน้ำแบบบูรณาการ และศึกษากรณีตัวอย่างชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการใน 7 ประเด็น ได้แก่ 1)บริบทพื้นที่กรณีศึกษา 2)สถานการณ์ปัญหาเดิมผลกระทบ รูปแบบวิธีการจัดการแก้ไขปัญหา และการมีส่วนร่วมของชุมชน 3)นโยบาย กฎระเบียบกฎเกณฑ์ การอนุรักษ์การใช้ประโยชน์ กลไกการบริหารจัดการของชุมชน และบทบาทของหน่วยงานภาคี 4)สรุปการเรียนรู้ของชุมชน ระบบข้อมูล การเตือนภัย การรณรงค์ 5)เครื่องมือสำหรับบริหารจัดการ เช่น การประเมินทรัพยากรน้ำ แผนจัดการ การบริหารจัดการอุปสงค์และอุปทาน การแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ เช่น การเก็บค่าน้ำ ค่าบริการ สิ่งจูงใจให้ใช้น้ำอย่างประหยัด 6)ผลการดำเนินงาน ผลการเปลี่ยนแปลงจากการจัดการน้ำของชุมชน อุปสรรค ปัญหาที่เกิดขึ้นและการแก้ไข ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรค และ 7)ข้อคิดบทเรียนที่ได้จากกรณีศึกษา

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ หมายถึง การดำเนินการหรือการปฏิบัติเกี่ยวกับกิจกรรมการจัดหา การพัฒนา การจัดสรร การใช้ประโยชน์ การป้องกันและฟื้นฟูผลภาวะทางน้ำ เพื่อให้ได้รับประโยชน์สูงสุดตามศักยภาพทรัพยากรน้ำอย่างเสมอภาคและยั่งยืน

5.2 การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ หมายถึง การจัดการทรัพยากรน้ำในทุกมิติ ทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการปกป้องสิ่งแวดล้อม ภายใต้การจัดการบูรณาการภาคส่วนต่างๆ ทั้งผู้ใช้น้ำหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการใช้น้ำ และการประสานความร่วมมือ

ระหว่างท้องถิ่น ภูมิภาค ประเทศ กลุ่มผู้ใช้น้ำ และสถาบันระหว่างประเทศ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรน้ำ

5.3 สภาพเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน หมายถึง เพศ การศึกษา การประกอบอาชีพ การเป็นสมาชิกกลุ่ม

5.4 ความคิดเห็น หมายถึง ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับความขัดแย้งในการจัดการทรัพยากรน้ำ การแก้ไขปัญหา การใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ได้เรียนรู้และเข้าใจสภาพเศรษฐกิจ สังคม และความคิดเห็นต่อการจัดการทรัพยากรน้ำของประชาชนในพื้นที่จังหวัดราชบุรี

6.2 เป็นข้อเสนอแนะต่อการพัฒนานโยบายการจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6.3 เป็นแนวทางในการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการให้กับพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

6.4 ได้กรณีตัวอย่างเพื่อเรียนรู้และเผยแพร่ต่อไป

